

A Magyar Nyelv Múzeuma másfél évről

Nyiri Péter - 2009. 12. 08.

„... szent hely, szent az öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalma. Kötelessége volna minden magyarnak életében legalább egyszer oda zárandokolni...” – írta Petőfi Sándor 1847-ben Széphalomról, Kazinczy Ferenc tisztelőjeként.¹ Az ifjú költőzseni felismerte széphalmi elődje emberi és szakmai nagyságát, példaértékű életét. Nagy nyelvújítónk a „szelíd emelkedésű dombon” álló házból „magyar Weimart” varázsolt, irodalomszervező, mértékadó és munkára ösztönző központot. Széphalom annak is jelképe, hogy miként lehet egy hely – fizikai kicsinysége ellenére – a tehetséges ember akarata, kitartása és szenvedélyessége folytán szellemi értelemben nagy, határtalan kiterjedésű. Kazinczy egykori háza a magyar nyelv és a magyar irodalom- és kultúrtörténet jelképes emlékműve lehetett volna, a „hálátlan utókor” azonban annyira elhanyagolta, hogy felújítását 1859-ben a falak már nem bírták.² Az ugyanakkor nem volt kétséges, hogy az újonnan emelt Kazinczy-emlékhelynek, a görög templomokra emlékeztető emlékcarnoknak is ott, Széphalmon, éppen a ház helyén kell állnia. S az időközben profán zárandokhelyé vált épület, valamint a Kazinczy-sír szellemi-érzelmi kisugárzása, az emlékkertbe zárandokolók nagy száma egyértelművé tette, hogy az 1994-ben elgondolt nyelvtörténeti múzeumnak is Széphalom a legméltóbb otthona.

1994. március 19-én, a sátoraljaújhelyi székhelyű Kazinczy Ferenc Társaság közgyűlésén mondta el javaslatát dr. Pásztor Emil, az egri tanárképző főiskola tanára egy széphalmi magyar nyelvtörténeti múzeum létesítéséről. Pásztor tanár úr

azt is megemlítette, hogy a Kazinczy Emlékcsarnokban egyszerre igen kevesen férnek el, szükség lenne tehát egy nagy, konferenciák, kulturális rendezvények megtartására alkalmas előadóteremre is. Az egri tudós nyelvész tehát már első javaslatában kijelölte a nyelvmúzeum alapvető feladatait: az intézmény legyen kiállítótér és egyúttal rendezvényközpont is. A múzeumnak – mondta Pásztor Emil – a magyar nyelv több ezer éves történetét kell bemutatnia, átfogó és egyszersmind részletes képet adva nemzeti kincsünkről: az anyanyelvünkről. A javaslat megjelent a Kazinczy Társaság *Széphalom* című évkönyvének 6. kötetében 1994-ben, majd a Magyar Nyelvőrben 1995-ben.³ A kezdeményezés ekkor még merész álomnak tűnt, mindenesetre a munka elkezdődött. Irodalomtörténészek, nyelvészek és muzeológusok segítették javaslataikkal a tervezést. Elkészült a nyelvmúzeum tématerve,⁴ 2001-ben pedig lerakták az alapkövet. Az építkezés – Radványi György Ybl-díjas építész tervei alapján – csupán 2007-ben kezdődhetett el. A Tokaj-hegylajai kistáj önkormányzatai kidolgozták az *Összefogás Tokaj Világörökségéért* elnevezésű programot, és ennek egyik pontja volt a magyar nyelvi múzeum létrehozása Széphalmon, a Kazinczy Emlékkertben, a Kazinczy Emlékcsarnok szomszédságában. A beruházás, a múzeum megépítése az Európai Unió 400 millió forintos támogatásával, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei közgyűlés 300 millió forintos hozzájárulásával valósult meg. A múzeum állandó kiállításának forgatókönyvét neves szakemberek készítették: Kováts Dániel, Fehér József, Balázs Géza, Szathmári István, Veres László, Kárpáti László, Nyirkos István, Wacha Imre, Busa Margit, Kovács Sándor Iván.

A Magyar Nyelv Múzeuma 2008. április 23-án nyitotta meg kapuit a látogatók előtt, nagyszabású ünnepség keretében. Az új intézményt Sólyom László köztársasági elnök avatta, Vizi. E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia és a

Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (akkori) elnöke az ünnepség keretében nyitotta meg a Magyar Nyelv Hete rendezvénysorozatát. Az ünneplőket Ódor Ferenc, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, a múzeum fő pártfogója köszöntötte. Díszvendégként jelen volt és beszédet mondott dr. Kazinczy Ferenc kutatómérnök, a nagy nyelvújító ükunokája Svédországból. Az ünnepség kiemelkedő eseménye volt Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző *Szavak* című művének ősbemutatója (a zeneművet Nagy Gáspár költő verse ihlette).

A Magyar Nyelv Múzeuma a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság intézménye, fenntartója a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat.

A nyelvmúzeum három időszakos kiállítással nyílt meg. Csete Ildikó *Ősi jelek, ómagyar szövegek kárpitokon* című tárlata régi nyelvemlékeinket: a Tihanyi Apátság Alapítólevelét, a Halotti Beszéd és Könyörgést, az Ómagyar Mária-siralmat, valamint rovásírásos emlékeinket örökítette meg textileken.⁵ A látogatók megtekinthették Kazinczy Sárospatakra eladott könyvtárának számos kötetét, metszeteket, térképet is.⁶ Az emeleten pedig tizenhét felnagyított Korvina-fénykép várta az érdeklődőket; a képeket az Országos Széchényi Könyvtártól kaptuk.⁷ 2008 októberében a Kazinczy-könyvek visszatértek a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárának gyűjteményébe, helyükre pedig egy új kiállítás, *A magyar szó világa* című tárlat került, az állandó kiállítás első mozzanataként. A magyar nyelv szókészletének több metszete tárul a látogatók elé: a magyar szavak jellemző vonásai; a szavak története, eredete; a legszebb magyar szavak; a nyelvújítások értékei; a rokon értelmű szavak színessége; az írók-költők szavai; a határon túli magyar nyelvváltozatok világa; az izgalmas szleng, a diáknyelv. A kiállítás egyes epizódjai kis „kincsházákban” foglalnak

helyet, és csábítják nyelvünk bűvárait. Mivel a nyelv, anyanyelvünk egy soha le nem zárható nyelvtani rendszerből és szótárból áll, a nyelv titkainak fölfedezői saját utak, csapások szerint járhatják be a szókincs világát; csodálkozhatnak, vitatkozhatnak, kiegészíthetik az itt látottakat, tanulhatnak és taníthatnak másokat. A nyelvi utazás elmélyítését szolgálják a játékos kérdőívek, feladatok.

2009-et az Oktatási és Kulturális Minisztérium Kazinczy- emlékévként, illetve a magyar nyelv évének nyilvánította, hiszen 250 éve született meg Érsemjénben Kazinczy Ferenc. A széphalmi nyelvmúzeum egy kiállítással is tisztelget a nagy nyelvújító előtt. A „*Kívívánk a szép tusát...*” A magyar nyelvújítás című tárlat a felvilágosodás kori, Kazinczy-féle magyar nyelvújítás történetét, illetve előzményeit és következményeit mutatja be szemléletesen: színes képekkel és tartalmas szövegekkel. A tájékozódást térkép, valamint lapozható szótárak és egyéb kiadványok (pl. folyóiratok) segítik. A látogatók a tárlat végén elhelyezett számítógép elé leülve további szakirodalmi szövegeket olvashatnak, kérdőíveket tölthetnek ki, vitafeladatokat oldhatnak meg és magyar írók-költők hangját hallgathatják. A kiállítás egyik „látványossága” egy régi rádió, melyből a Kossuth Rádióban évtizedeken át sugárzott, *Édes anyanyelvünk* című műsor 1985. június 16-án lejátszott adása: Lőrincze Lajos hangja szól.

2009. május 15-től július 31-ig Széphalom adott helyet a *Gyermekemet az országért. A tatárjárás (1241-42)* című vándorkiállításnak, mely hat helyszín (Budapest, Békéscsaba, Zalaegerszeg, Debrecen, Komárom, Csíkszereda) után érkezett A Magyar Nyelv Múzeumába. A tárlat régészeti leletek és interaktív, játékos elemek (a látogatók páncélt, sisakot próbálhattak fel, kardot vehettek kézbe) segítségével mutatta be a magyarországi tatárdúlás történetét.

E beszámoló megírásának időpontjában már folynak a további kiállítások előmunkálatai. 2009 októberében nyílik meg a beszédművelési mozgalom történetét bemutató tárlat, mely a következő egységeket tartalmazza: előzmények; a Kazinczy-díj alapítvány; az anyanyelvi ifjúsági versenyek; a beszéd- és magatartáskultúra szervezetei; a „Beszélni nehéz” rádióadás mozgalma; a hangzó beszéd tudománya.

Szintén októberre készül el a kutatók és látogatók számára is rendelkezésre álló szakkönyvtárunk, Busa Margit irodalomtörténész, Kazinczy-bibliográfus könyvhagyatéka, a Busa Margit Könyvtár. A földszinti ovális terem, melyet az építész Kazinczynak a Tudós Társaság tagjainak szánt kerekasztal-rajzáról mintázott, Akadémiai Teremként a Magyar Tudós Társaság és a magyar tudományos élet és irodalom nagyjainak állít majd emléket, és időszakos kiállítási térként is működik.

A tervek szerint 2010. április 23-tól, a nyelvmúzeum megnyitásának kétéves évfordulójától fogadja az érdeklődőket állandó kiállításunk, a *Titkok titka. A magyar nyelv fölfedezése* című, a magyar nyelv történeti útját bemutató, a multimédia eszközeit is felhasználó, ismeretterjesztő módon tudományos tárlat.

Az elmúlt másfél évben két kiadványunk is megjelent. Kováts Dániel *Széphalom* című füzete a Kazinczy Emlékkert és az emlékcsarnok történetét mutatja be színes képekkel.⁸ A magyar nyelvújítás kiállítási vezetője pedig a tárlat összegzését adja.⁹

A Magyar Nyelv Múzeuma alapterülete 1500 négyzetméter. Az épületnek része egy kiemelhető színpad és egy száz férőhelyes nézőtér. A három kiállítási terem mellett két galériarész és két kiállítótermi előtér időszakos tárlatok, kamaratárlatok helyszínéül szolgál. Az alagsorban

gyűjteménytároló és férfi és női öltöző, illetve mosdó, valamint személyzeti konyha található. Az emeleten egy ötven főt befogadni képes szemináriumi terem (kisebb konferenciák, tanácskozások, múzeumi órák helyszíne) áll rendelkezésre, ehhez tartozik a teremmel egy légtérben lévő emeleti rész, ahol könyvespolcok és számítógépes munkahelyek várják a kutatókat, a diákokat. A földszinten büfé üzemel, a mellette elhelyezkedő kávézóhelyiség könyvesházként, folyóirat-olvasóként is használható. A felsorolt adottságok alapján A Magyar Nyelv Múzeuma alkalmas (és ezt már többször is bizonyította) konferenciák, előadástek, színi előadások, hangversenyek, filmvetítések megrendezésére.

Számos szakmai társaság tartott már nálunk konferenciát: könyvtárosok, pszichológusok, családsegítők, a Miskolci Egyetem; idén nálunk töltöttek egy napot a 37. Tokaji Írótabor tagjai. Itt rendezték meg az első Kárpát-medencei Tájnyelvi Konferenciát. Jártak a nyelvmúzeumban határon túli barátaink is Érsemjénből, Nagykaposról, Kassáról. A Vendégségben Budapesten ifjúsági találkozó keretében 2009 nyarán 800, a Magyar Tanárok és Diákok Találkozója A Magyar Kálvárián tábor rendezésében 250 határon túli fiatal látogatta meg Széphalmot. Több irodalmi estnek is helyet adott a múzeum színházterme: Balassi-, Villon-, Radnóti-estre jöhettek az érdeklődők, meghallgathatták Mécs Károly színművész és felesége előadását. 2008 őszén filmvetítés-sorozatot indítottunk, Koltay Gábor rendező hat magyar történelmi tárgyú filmjét vetítettük le. Ez év tavaszán részt vettünk egy múzeumpedagógiai programban: 36 múzeumpedagógiai foglalkozást (múzeumi órát, szakkört, tematikus foglalkozást) tartottunk meg sátoraljaújhelyi általános iskolás gyerekeknek. Készülőben vannak túraterveink: 2010 tavaszától ismeretterjesztő Kazinczy-túrákat szervezünk minden korosztály számára.

És vannak terveink... Folytatandó a múzeumpedagógiai programunk: rendhagyó órák és szakkörök által ismertetjük a diákokkal a magyar nyelv titkait, a múzeumi munkát. Idővel indokolt lehet egy ifjúsági kutatóműhely megszervezése; szeretnénk komolyabban bekapcsolódni a nyelvművelési munkába. A széphalmi nyelvmúzeumnak emellett úttörő szerepe lehet a most formálódó nyelvészeti muzeológia megindításában, elméleti háttérének megfogalmazásában, a gyakorlati tennivalók kijelölésében. A Magyar Nyelv Múzeuma épülete a Kazinczy Emlékkertben áll. A kert alkalmas szabadtéri programok megvalósítására. A fás liget, a két kis tó és a folyamatosan beépülő füves terület játszóudvar kialakításához is megfelelő. A kertben eddig egy nyelvcsaládfa áll (a finnugor nyelvek családfája), de nyelvcsaládfa-liget további nyelvcsaládfákkal bővül. Tervezzük a magyar költők-írók szobrainak felállítását a múzeumkertbe. Panoptikumszerűen, hanganyag segítségével bemutatathatók magyar történelmi életképek: a honfoglaló magyarok táborozása, beszéde, vagy azt a jelenet, amikor Szent Gellért hallgatja egy malomkövet forgató asszony énekét.

A múzeum a közeljövőben megindítja gyűjtését: gyűjtőkörébe tartoznak az írott, a képi és hangzó dokumentumok a nyelvtörténet különböző korszakaiból, a magyar nyelven alkotók művei, a nyelvváltozatok jellemzői, a szép magyar beszéd kiváló művelőinek megszólalásai; a magyar nyelvel foglalkozó alpművek, kézikönyvek, folyóiratok, szótárak, a magyarországi többnyelvűség dokumentumai. Feladatunk továbbá a Kazinczy-kultusz ápolása; illetve a szakmai csoportokkal (Anyanyelvápolók Szövetsége, Petőfi Irodalmi Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Kazinczy Társaság, Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára) való együttműködés.

A múzeum saját parkolóval rendelkezik, emellett az épületben büfé is üzemel: ez irodalmi kávéház megszervezését is lehető teszi. Intézményünknek saját honlapja van: www.nyelvmuz.hu

A Magyar Nyelv Múzeuma célja, hogy kulturális központ legyen, illetve küldetésének megfelelően tevékenyen részt vegyen a magyar (anyanyelvi) kultúra terjesztésében, a nemzeti hagyományok közvetítésében, ápolásában. További kiállításaink, rendezvényeink és kiadványaink is ezt a célt szolgálják. A széphalmi nyelvmúzeum Európában egyedülálló intézmény. A Magyar Nyelv Múzeuma ötletét is felhasználva készül ugyanakkor az olasz nyelv múzeuma Rómában, Firenzében és Torinóban.

A széphalmi intézmény vendégkönyve arról tanúskodik, hogy a látogatók örülnek a nyelvmúzeum létének. Sokak szemében valódi zarándokhely ez a magyarság számára, az idelátogatás ezért jelképes cselekedet: főhajtás a magyar nyelv előtt. *„Köszönjük, hogy összeállították a nemzetet összetartó múzeumát a nyelvünknek”* – üzenik a kassai református egyház tagjai, jelezvén, hogy a magyar nyelv múzeuma: a magyar nemzet múzeuma.

A látogatói visszajelzések erőt adnak a további munkához. Ilyen visszajelzés az erdélyi Mátyus Ilona vallomása is: *„Kibeszélhetetlen az az érzés, amivel végig küzdöttem, hogy a könnyek ne folyjanak a szememből. Boldogság anyanyelvem legértékesebb kincseiből olvasni, mert anyanyelvem az a kincsem, mit el nem vehet tőlem ember, csak az Isten. Hiszem, évszázadok múltán is írnak még magyarul ilyen látogatások alkalmából. Köszönjük, hogy itt lehettünk.”*

1. Petőfi Sándor, Úti levelek, Ungvár, 1847. július 11. [↪]
2. Petőfi szóvá tette ezt Széphalmon című, 1847-ben írt versében és fentebb idézett úti jegyzeteiben is. Jókai Mór

- is arról panaszkodott, hogy míg külhonban Schiller és Shakespeare házait méltó módon megőrzik, addig nálunk „Kazinczy és Katona házaik pálinkafőzővé alakultak.” [↻]
3. Pásztor Emil, Javaslat egy széphalmi magyar nyelvtörténeti múzeum létesítéséről, Széphalom 6. A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, 1994, 367-369. Továbbá: ugyanő: Magyar Nyelvőr 1995. 210-212. [↻]
  4. Fehér József, Kováts Dániel, Pásztor Emil, Radványi György, A széphalmi Magyar Nyelv Múzeuma tématerve, Különnyomat, Sátoraljaújhely, 2002. [↻]
  5. Csete Ildikó, Ősi jelek, ómagyar szövegek kárpitokon, 2008. április 23-tól 2009. május 10-ig [↻]
  6. Kazinczy könyvtárának kincsei a Sárospataki Református Kollégium, 2008. április 23-tól 2008. szeptember 30-ig [↻]
  7. Korvina-képek az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből, 2008. április 23-tól 2009. május 10-ig [↻]
  8. Kováts Dániel, Széphalom. Kazinczy Emlékkert, kiadta a miskolci Herman Ottó Múzeum, 2008. [↻]
  9. „Kivívánk a szép tusát...” A magyar nyelvújítás, a füzetet írta és szerkesztette dr. Kováts Dániel, kiadta a Kazinczy Ferenc Társaság, Sátoraljaújhely-Széphalom, 2009. [↻]

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Hozzászólás küldése

Ez az oldal az Akismet szolgáltatást használja a spam csökkentésére.

Ismerje meg a hozzászólás adatainak feldolgozását .

© 2024 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.